

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-72-6-30>
УДК 78.036:780.616.432:78.071.2(477)(045)

Зимогляд Н. Ю.

Зимогляд Наталія Юрївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувачка кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (Харків, Україна).

Zimoglyad Nataliya, Candidate of Art Criticism (PhD), Associate Professor, Head at the Department of General and Specialized Piano, Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts (Kharkiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2614-2181>

© Зимогляд Н. Ю., 2025.

ЗАГАЛЬНЕ ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ФОРТЕПІАНО ЯК СИСТЕМНИЙ ЧИННИК ФАХОВОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНОГО МУЗИКАНТА

GENERAL AND SPECIALIZED PIANO AS A SYSTEMIC FACTOR IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF A CONTEMPORARY MUSICIAN

Сучасні трансформації системи освіти, пов'язані з переважанням студентоцентрованої парадигми, домінуванням онлайн-формату, тестових форм контролю рівня знань, суттєво впливають на процес формування творчої особистості. Однією із суттєвих змін є проблематизація для творчої особистості тих вимірів її самореалізації, які пов'язані з комунікацією — виміри, що стають необхідними для формування та корекції як адекватності виконавської концепції твору, так і алгоритмів творчого спілкування, поза якими фактично унеможливується самовизначення виконавця. Віддаленість у часі і просторі створює ілюзію певної творчої герметизації, за якої ускладнюється формування критичного

ставлення до можливих альтернативних художніх рішень, звужується коло інтерпретаційних варіантів, адже в умовах онлайн-формату далеко не завжди є можливість апробувати всі індивідуальні бачення твору.

Але одним із найголовніших проблемних «вузлів» сучасного фахового виховання музиканта варто визнати складність самопрезентації у сценічній, концертній діяльності та у фестивальных, конкурсних заходах. З одного боку, це детерміновано відсутністю прямого контакту з аудиторією, відчуття слухачької реакції на акт виконавської інтерпретації, з іншого, — для виконавця ускладнюється можливість співвідносити власну творчу позицію з настановами інших комунікаторів-виконавців, звужується простір «перебування» в атмосфері творчого спілкування.

Зважаючи на вагомість конкурсів і фестивалів як однієї з домінантних форм художнього життя, наголосимо на значущості тенденції до умасштабнення й інтенсифікації такої форми в контексті загального та спеціалізованого фортепіано, як сфери мистецької реалізації творчих спрямувань виконавців. Її всеохопність забезпечується поліфункціональністю фестивально-конкурсного руху, який інтегрує:

... творчу, соціальну, пізнавальну, інформаційну, рекреаційну, розважальну, ціннісно-орієнтувальну, просвітницьку, естетичну, рефлексійну, регуляційну, виховну, навчальну, релаксаційно-естетичну, ігрову, історичну, інтеграційну, креативно-презентаційну, а також функції культурної пам'яті, міжкультурного діалогу, карнавалізації свідомості, збереження та популяризації культурних надбань, соціалізації трансляції культурних цінностей і смислів та інші [Іванова, 2021, с. 131].

Водночас урізноманітнення конкурсно-фестивального руху таким складником, як культурно-мистецький проєкт, що демонструє зокрема «концептуальну мобільність, здатність миттєвого реагування на соціокультурні реалії» [Уманець, 2024, с. 253], стає для виконавців імпульсом до макси-

мального розширення жанрової, виражальної, інтерпретаційної палітри шляхом апробації новітнього, зокрема національного репертуару.

Зазначимо, що в таких умовах зміни форматів фахової освіти, художньої комунікації, сценічної репрезентації, інтенсифікації конкурсно-фестивального руху тощо загальне та спеціалізоване фортепіано набуває статусу потужного конструкту фахового формування і вдосконалення. Насамперед виняткова масштабність фортепіанного мистецтва у його жанрових, стильових, мовних, виражальних параметрах стає для виконавців різних спеціальностей засобом залучення до «іншої» системи музичного мислення і мовлення. Водночас виконавці на інструментах, органологія і специфіка історико-культурного функціонування, яких не передбачає домінування сольних форм репрезентації, набувають можливості постати повноправним, самостійним творцем музичного твору, носієм самостійної, «автономної» виконавської концепції, незалежної від ансамблевих спрямувань.

Експериментальні інтенції сучасного фортепіанного мистецтва стають для виконавців і сферою апробації новітніх виражальних алгоритмів, інколи радикальних у своїй новачійності. Це не тільки забезпечує максимальне розширення виконавського тезаурусу. У контексті конкурсно-фестивального руху, який часом позначений спрямованістю на репрезентацію новітнього доробку музичного мистецтва, такі орієнтації стають підґрунтям для інтенсивного формування інтерпретаційних засад піанізму, актуалізація яких набуває особливої значущості, зокрема з огляду на всезагальну емансипацію, автономізацію виконавського мистецтва.

Водночас відсутність еталонних виконавських версій новітніх творів забарвлює виконавську діяльність у контексті загального і спеціалізованого фортепіано місією торування шляхів виконавської та перцептуальної рефлексії, які потенційно містять у собі евристичний потенціал, розширюють межі художнього опанування світу. Особливої неоднозначності така місія набуває в умовах актуалізації тенденції «відкритого твору», специфіка якого підносить постать виконав-

ця як повноправного співтворця музичного цілого в єдності мовних конструктів твору, які «запрограмував» композитор, та їх реалізації у процесі виконавського творення його мовленнєвих, виражальних конструктів, позначених як варіативністю, так і пріоритетом особистісного трактування.

Концептуальний, тематично-образний плюралізм сучасного фортепіанного мистецтва, зокрема тяжіння до узагальненої, метафоричної програмності, стають основою для активного формування виконавцями змістової, смислової «аури» власного творчого світу, розширення інтелектуальних, когнітивних обривів творчої особистості. У процесі опанування загального та спеціалізованого фортепіано вагому роль відіграє можливість залучити виконавців до процесу сучасної жанрово-стильової дифузії, що характеризує сучасне фортепіанне мистецтво і є потужним чинником формування виконавської гнучкості, здатності до модуляції в різні жанрові і стильові контексти та їх репрезентації як концентрованих знаків художньої пам'яті.

Сонорні інтенції сучасного музичного мистецтва, емансипація звуку і тембру як носіїв сенсу стає в контексті опанування загального та спеціалізованого фортепіано чинником умасштабнення та концептуалізації тембрового мислення виконавця, що в комплексі з означеними компетентнісними можливостями навчальної дисципліни формує її сучасний статус системного чинника фахової музичної освіти — детермінанта формування універсальної сучасної особистості виконавця.

Список використаної літератури

1. Іванова О. О. Прояви та форми конкурсно-фестивальної комунікації // Сучасне мистецтво / Ін-т проблем сучасного мистецтва Нац. акад. мистецтв України. Київ, 2021. Вип. 17. С. 131–144. DOI: <https://doi.org/10.31500/2309-8813.17.2021.248437>

2. Уманець О. В. Культурно-мистецький проєкт як явище сучасної культури // Fine Art and Culture Studies / Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2024. № 1. С. 247–255. DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-1-31>